

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มา และความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศที่มีความมั่งคั่งทางทรัพยากรการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดลอม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น จังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทย โดยในปี 2553 จังหวัดน่านมีจำนวนนักท่องเที่ยว 418,642 คน ซึ่งลดลงจากปี 2552 และปี 2551 จำนวน 444,748 คน และจำนวน 458,423 คน ตามลำดับ รายได้ท่องเที่ยวรวม 677.43 ล้านบาท (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงสถิติการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

รายการ	2551 (2008)	2552 (2009)	2553 (2010)
จำนวนผู้เยี่ยมชม	458,423	444,748	418,642
ชาวไทย	443,794	429,947	405,086
ชาวต่างชาติ	14,629	14,801	13,556

ที่มา (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2554)

ประเทศไทยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมา และอารยธรรมสืบทอดกันมานานนับปี มีมรดกทางวัฒนธรรมมากมาย ที่ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีตทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและความคิดสร้างสรรค์ ตลอดถึงวิถีชีวิตของคนไทยในยุคสมัยต่างๆ คั้งนั้นจะเห็นได้จาก

โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และโบราณวัตถุที่ล้ำค่าที่งดงามด้วยศิลปะ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นความภูมิใจของชาวไทยทั้งชาติ และเป็นสิ่งที่ชาวไทยต้องช่วยกันทำนุบำรุงรักษาไว้เป็นมรดกของชาติ เพื่ออนุชนรุ่นหลังจะได้มีโอกาสศึกษาและภาคภูมิใจกับอัจฉริยะของบรรพบุรุษ(กรมศิลปากร, 2529: 40-41)

มรดกของชาติเกี่ยวกับวัด ซึ่งล้วนแต่ปรากฏมรดกวัฒนธรรมที่สูงค่า จนสุดที่จะพรรณนาได้ วัดเป็นสถานที่สำคัญที่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา เป็นที่อยู่ของพระสงฆ์ และยังเป็นที่รวมหรือศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ของบ้านเมือง หรือประเทศอีกด้วย ศิลปวัฒนธรรมจากวัด เป็นศิลปะที่สืบเนื่องมาจากศรัทธาความเชื่อมั่นทางศาสนาเป็นสิ่งสำคัญ ผู้สร้างจะสร้างด้วยแรงบันดาลใจที่มีอยู่ในพระพุทธศาสนา ต้องการแสดงฝีมือไว้เป็นพุทธบูชา หรือแสดงสิ่งที่ตนเองเชื่อหรือมุ่งมั่นจะให้เป็นที่ได้ในทางนั้นๆ ให้ปรากฏไว้เป็นหลักฐานให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ศิลปะที่สำคัญในวัดได้แก่ ศิลปะทางจิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2530: 10)

วัดพระธาตุแช่แห้ง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดน่าน ที่สำคัญเป็นพระธาตุประจำปีเถาะ ตามคติการไหว้พระธาตุตามปีนักษัตรของชาวล้านนา มีอายุกว่า 600 ปี ตามพงศาวดารเมืองน่านกล่าวว่า พญาการเมือง โปรดเกล้าให้สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุที่ได้มาจากเมืองสุโขทัย ระหว่างปี พ.ศ.1891-1901 สถาปัตยกรรมด้านโบสถ์ ของวัดพระธาตุแช่แห้งที่สำคัญ และแสดงให้เห็นถึงแบบอย่างสถาปัตยกรรม และศิลปกรรมสกุลช่างน่าน แยกออกเป็น 2 แห่ง ได้แก่

วิหารหลวง อยู่ทางด้านทิศใต้ขององค์พระธาตุเป็นวิหารขนาดใหญ่ 6 ห้อง ห้องกลางมีขนาด 3 ห้อง ทางด้านหน้า 2 ห้องและด้านหลัง 1 ห้อง ดังนั้นหากดูจากภายนอก จะมองเห็นเป็นอาคาร ขนาดใหญ่ หลังคาลาดต่ำลงมาเป็นชั้นซ้อน ด้านละ 3 ชั้น และมีชั้นลดด้านหน้า 2 ชั้น ด้านหลัง 1 ชั้น มีประตูทางด้านหน้า และด้านข้างตรงกลาง ที่น่าสนใจคือ ตรงกลางสันหลังคา ทำเป็นส่วนหางของนาคสองตัว เกี่ยวกระหวัดกันขึ้นไปเป็นสามชั้น เป็นศิลปกรรม ที่งดงามและหาดูได้ยาก

วิหารพระนอน อยู่ทางด้านหน้านอกกำแพงแก้วขององค์พระธาตุ วิหารก่อสร้างตามแนวยาวขององค์พระ มีประตูทางเข้า ด้านหลัง คือทิศใต้

เจดีย์วัดพระธาตุแช่แห้ง พระธาตุแช่แห้ง ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำน่าน เป็นพระธาตุที่บรรจุ พระบรมสารีริกธาตุ ตามประวัติสร้างเมื่อ พ.ศ. 1896 อายุราว 600 ปีเศษ องค์พระธาตุแช่แห้ง เป็นพระธาตุ ที่มีขนาดสูงถึง 55.5 เมตร ตั้งอยู่บนฐานสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างด้านละ 22.5 เมตร มีสี่เหลี่ยมอร่าม เนื่องจากบุด้วยแผ่นทองเหลือง พระธาตุนี้ตั้งอยู่บนยอดคอคอยภูเพียงแช่แห้ง ลักษณะของเจดีย์ทรงระฆัง ส่วนฐานทำเป็นฐานหน้ากระดานสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่ รองรับฐานบัวลูกแก้วย่อเก็จ ถัดขึ้นไปเป็นฐานหน้ากระดานสี่เหลี่ยม และแปดเหลี่ยม ซ้อนลดหลั่นกัน 3 ชั้น องค์ระฆังมีขนาดเล็ก บัลลังก์ทำเป็นแท่นสี่เหลี่ยมย่อเก็จ ฐานหน้ากระดานกลม เป็นกระดานสี่เหลี่ยมและแปดเหลี่ยม และชั้นบัวคว่ำเหนือฐานแปดเหลี่ยม ตกแต่งคล้ายกลีบบัว หรือลายใบไม้แทนลายดังกล่าวนี้ คงได้รับอิทธิพลจากศิลปะพม่า ซึ่งนำมาต่อเติมขึ้นภายหลัง

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าวัดพระธาตุแช่แห้งจะได้รับการซ่อมแซมและพัฒนาในระดับหนึ่ง เช่น การซ่อมแซมตัววิหารหลวง การซ่อมแซมวิหารพระนอน และสิ่งอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ตัวโบราณสถานที่อยู่ภายในวัดพระธาตุแช่แห้ง ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการซ่อมแซมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมและเป็นที่น่าพิศวงแก่นักท่องเที่ยว การเสื่อมโทรมของโบราณสถานนั้นไม่เพียงจะมาจากการเวลาและมนุษย์เท่านั้น แต่ยังมีความเสี่ยงที่มาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติโดยเฉพาะไม่ว่าจะเป็นปัญหาแผ่นดินไหว ปัญหาน้ำท่วม ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โบราณสถานภายในวัดพระธาตุแช่แห้งมักจะประสบปัญหาเรื่องฝนตกหนัก ส่งผลทำให้โบราณสถานในวัดพระธาตุแช่แห้งได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก และในปี 2555 ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ได้เกิดแผ่นดินไหวเกิดขึ้นส่งผลให้เกิดความเสียหาย มีรอยแตกร้าวในตัววิหารหลวง แม้ว่ารัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมและพัฒนาวัดพระธาตุแช่แห้งแล้วก็ตาม แต่การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องทำอย่างเร่งด่วนและต่อเนื่อง เพราะถ้าหากปล่อยไว้เป็นเวลานานอาจทำให้โบราณสถานทรุดโทรมมากยิ่งขึ้น การซ่อมแซมและพัฒนาโบราณสถานจำเป็นต้องอาศัยเงินเป็นจำนวนมาก หากอาศัยเพียงงบประมาณของรัฐเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ เพราะโบราณสถานในประเทศไทยที่รัฐต้องดูแลมีจำนวนมากและจากเหตุการณ์น้ำท่วมและแผ่นดินไหว ในปี พ.ศ. 2554 ทำให้แหล่งโบราณสถานในหลายจังหวัดที่ประสบปัญหาน้ำท่วมและแผ่นดินไหวจำเป็นต้องเร่งซ่อมแซมและพัฒนาด้วยเช่นกัน อาทิเช่น อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และศาสนาสถานต่างๆ ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติทั้งสิ้นฉะนั้นการ

อนุรักษ์โบราณสถาน ไม่ใช่เพียงหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกภาคส่วน ทั้งชุมชนท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการช่วยกันดูแลรักษาโบราณสถานให้คงอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์มากที่สุดเพื่อลูกหลานในอนาคต

รูปที่ 1 ภาพผลกระทบจากการเกิดแผ่นดินไหวและฝนตกหนัก วัดพระธาตุแช่แห้ง จ.น่าน (2554, ออนไลน์)

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเต็มใจที่จ่ายเพื่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและช่วยในการวางแผนพัฒนาสภาพของแหล่งท่องเที่ยวโบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้ง ให้ดีขึ้นพร้อมกับการประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จ่ายในการซ่อมแซมและพัฒนาโบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้ง อันจะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน ซึ่งมูลค่าความเต็มใจที่จ่ายที่ได้นั้นจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและการจัดสรรงบประมาณ โดยเฉพาะองค์กรท้องถิ่นที่จะใช้งบประมาณเพื่อการลงทุนสาธารณะในการซ่อมแซมและพัฒนาโบราณสถานพระธาตุแช่แห้งให้มีประสิทธิภาพนำไปสู่การอนุรักษ์โบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้งให้คงอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1 เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวโบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน

2 เพื่อประเมินมูลค่าความเต็มใจที่จ่ายในการซ่อมแซมและการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมโบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1 ทำให้ทราบถึงลักษณะทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวชมโบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้ง

2 ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่าย โดยมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายที่ได้ออกมาในรูปตัวเงินนั้น จะสะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของบุคคลที่มีต่อการซ่อมแซมและการพัฒนาโบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้งให้คงอยู่เพื่อลูกหลานในอนาคต ซึ่งช่วยในการกำหนดนโยบายสาธารณะและการจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมต่อไป

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาเกี่ยวกับค่าความเต็มใจที่จะจ่าย (Willingness to Pay : WTP) ในครั้งนี้จะทำการศึกษาถึงลักษณะโดยทั่วไปและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และค่าความเต็มใจที่จะจ่ายเพื่อเป็นเงินทุนในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้งให้คงอยู่ต่อไป โดยทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาเที่ยวชมโบราณสถานแห่งนี้ จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ณ โบราณสถานวัดพระธาตุแช่แห้ง อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Random Sampling) โดยใช้วิธี CVM ที่มีลักษณะคำถามปลายเปิด